

Motion till riksdagen 2008/09:Ub17

av Marie Granlund m.fl. (s)
med anledning av prop. 2008/09:87

Tydligare mål och kunskapskrav – nya läroplaner för skolan

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skolans mål, nationella prov och läroplaner.

Inledning

För att skapa arbetsro inom skolan vill vi socialdemokrater ha en blocköverskridande politik när det gäller skolan. Vi har under lång tid sökt att få regeringen intresserad av att hitta en sådan. Vi beklagar att den borgerliga regeringen har varit avvisande och i stället bedriver en djupt konfrontatorisk politik. Ett barn som går i skolan i tolv år kan få uppleva fyra olika regeringar med helt olika skolpolitik bara under sin skoltid och det är inte rimligt. Lärare och elever måste få arbetsro och veta vad som gäller.

Tidigare i höst har regeringen lagt fram förslag om betygssteg och betygskriterier. Nu ska frågan om mål och läroplaner behandlas.

Varje elev i skolan ska nå kunskapsmålen. En ny läroplan är ett steg på vägen. Det var den socialdemokratiska regeringen som i februari 2006 såg behoven av att utvärdera skolans läro- och kursplaner, och därför tillsattes en utredning. Det är viktigt att läroplan och kursplaner blir en helhet med färre och distinktare mål som lättare och tydligare går att följa upp. På så sätt nås en större likvärdighet oavsett var i Sverige som du bor. Vidare är det viktigt att varje elevs kunskapsutveckling systematiskt utvärderas varje termin från första årskurs. Vi är positiva till nationella prov i årskurs 3, 6 och 9. Vi ser dessa prov som en bra nationell avstämning av elevernas kunskaper, skolors utveckling och som grund för att fördela resurser efter behov mellan skolor och klasser.

Fel! Okänt namn

Alla vill och kan lära

Huvudinriktningen för en ny socialdemokratisk skolpolitik är tydlig. Fokus ska ligga på framgångsfaktorer som ger dokumenterat resultat. Det handlar om tydliga mål, systematisk uppföljning och höga förväntningar. Om ömsesidig respekt för att skapa arbetsro och trygghet, och inte minst om ett tydligt och professionellt ledarskap både i skolan och i klassrummet. Vår politik bygger på en benhård övertygelse om att alla vill och kan lära.

Varje barn och ungdom ska nå skolans kunskapsmål men också få utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Undervisningen måste därför bli mer individualiserad och bättre se till varje enskild elevs behov och förutsättningar. För elever som lär sig grunderna måste fokus ligga på att fortsatt locka till nytt lärande.

För elever i behov av särskilt stöd för att uppnå målen ska det finnas mer stöd att tillgå. En del behöver extra undervisning, men det kan också handla om fler lärare och mindre undervisningsgrupper i vissa ämnen eller vid vissa tillfällen.

För elever som snabbt tillägnar sig kunskap ska undervisningen innebära en utmaning, och det ska bli lättare att få gå vidare. Den som går i grundskolan ska kunna gå kvar i samma klass men läsa vissa kurser på gymnasienivå.

Svensk skola har mycket att vara stolt över, men har också problem. Lösningarna kan vi inte söka genom att försöka återskapa gårdagens skola. Framtidens utmaningar måste mötas med en modern skolpolitik; en socialdemokratisk skolpolitik för kunskap, respekt och lust att lära som står i tydlig kontrast till en föråldrad sorteringsskola. Rätten till kunskap får aldrig bli en klassfråga där föräldrarnas bakgrund eller var du bor avgör dina livschanser. Målet är en jämlik skola där alla elever oavsett bakgrund ges förutsättningar att växa och nå resultat i världsklass.

Lärare måste bli varse sina egna styrkor och svagheter, lära sig att utveckla undervisningsmetoder, och vara motiverade att kontinuerligt utveckla sina kunskaper. Arbetssättet inom skolan måste vara öppet så att varje skola blir en lärande organisation, där kolleger lär av varandra och utbyter erfarenheter. Kunskaper och undervisningsmetoder måste hela tiden uppdateras och förfinas. Skolledningen har ett stort ansvar för att skapa ett öppet klimat och ge förutsättningar för lärarna att utvecklas i sin yrkesroll. Skolor måste utvärderas och följas upp. Arbetssättet inom skolan måste vara öppet så att varje skola blir en lärande organisation, där kolleger lär av varandra och utbyter erfarenheter. Kunskaper och undervisningsmetoder måste hela tiden uppdateras och förfinas. Skolledningen har ett stort ansvar för att skapa ett öppet klimat och ge förutsättningar för lärarna att utvecklas i sin yrkesroll. Ett nationellt utbildningsråd ska skapas med uppgift att utforma verktyg för kontinuerlig utveckling av lärarrollen.

Utvärderingar av skolor, lärare och elever ska vara kopplade till ett tydligt system för att styra resurser och insatser dit där behoven är störst så att alla elever ges lika chanser att nå målen.

Fel! Okänt namn på

Varje barn ska i skolan få kunskapsutmaningar, uppleva en trygg skolmiljö, utvecklas och stimuleras. Varje barn ska bli sett som den individ just det barnet är. Alla barn ska ha samma chans.

De individuella utvecklingsplanerna ska utvecklas till ett kontrakt mellan skolan, eleven och hemmet. Med den individuella utvärderingen som grund ska skolan skriftligen precisera vilka insatser som görs för att stödja elevens kunskapsutveckling, och eleven och hemmet ska tydliggöra vilka insatser de avser att göra för att ta sin del av det gemensamma ansvaret. Kontraktet är en del av dialogen mellan elev, hem och skola och ska inte betraktas som en offentligt upprättad handling.

Vi socialdemokrater föreslog tre miljarder de närmaste tre åren för att höja kvaliteten i den svenska skolan. Det skulle innebära fler specialpedagoger, mindre klasser och mindre undervisningsgrupper. Det skulle innebära fler behöriga lärare och fler lärare som får chans till vidareutbildning och resurser till läxhjälp. Dessutom vill vi inrätta ett pedagogiskt utvecklingsteam vid Skolverket.

Ny läroplan

Skolan har i dagsläget för många mål. Det skapar osäkerhet och otydlighet. Den utredning som vi i regeringsställning tillsatte har på ett mycket gediget sätt belyst och bearbetat detta faktum. Utredningens förslag och rekommendationer har mycket starkt bidragit till att det nu går att ta steg vidare och skapa nya läroplaner.

Vi socialdemokrater välkomnar att regeringen tagit fasta på utredningens förslag om att ha en läroplan som samlar de mål som ska gälla för skolan. Där har de generella målen och värdegrunden sin självklara plats. De dubbla strukturerna med ”strävansmål” och ”uppnåendemål” överges. Det kommer att göra det lättare för elever, lärare och föräldrar att veta vad som gäller i skolan. Den senare delen av Läroplanen kommer att konkretiseras i kursplaner som anger de ämnesspecifika kompetenser som ingår i grundskolans utbildning.

Regeringens förslag innebär att för var och en av skolformerna grundskolan, obligatoriska särskolan, specialskolan och sameskolan ska det finnas en läroplan enligt ovanstående uppbyggnad.

Steget mot en ny läroplan kommer att gynna skolans utveckling och vara en pusselbit som bidrar till barns ökade kunskapsinhämtning och utveckling.

Kursplaner och kunskapskrav

Vi vill ha en skola som tidigt följer upp varje elev och där åtgärder sätts in för att alla ska kunna nå resultaten.

Fel! Okänt namn på

De framåtsyftande individuella utvecklingsplanerna för eleverna är ett mycket användbart arbetsinstrument i skolan. Individuella utvecklingsplaner ska utarbetas i samråd mellan lärare, elever och föräldrar. Därmed finns möjligheter att avgöra behov av såväl stödinsatser som extra utmaningar.

I det nuvarande systemet sammanfaller ibland mål i läroplanen med mål i kursplan. Utredningen har visat på att det uppstår osäkerhet i vad som gäller.

Tydliga kursplaner kommer att bidra till att elever, var de än bor, kommer att kunna ges likvärdig utbildning. När målen för varje ämne och kurs är kända kan skolor och lärare utveckla undervisningen så att målen nås. Om en elev flyttar från en skola till en annan, inom samma kommun eller till en annan kommun, ska det i framtiden vara lättare att komma in i undervisningen på det nya stället. Och risken för att ha missat något kommer att ha minimerats.

Dagens kursplaner av relativt övergripande karaktär har lämnat öppet för ett arbete i kommuner och på skolor där ”delmål” eller så kallade ”konkretiserade mål” har tagits fram, och det är i själva verket mot dessa man har bedömt huruvida målen har nåtts eller ej av eleverna.

Strukturen för de nya kursplanerna blir:

- ? ämnets syfte
- ? centralt innehåll till slutet av årskurserna 3, 6 och 9.

Nationella prov

Nationella prov ska användas som ett av flera verktyg för att tidigt följa upp om eleverna nått kunskapsmålen så att brister kan upptäckas i tid och som grund för att ge varje barn det stöd hon eller han behöver. Betyg ska ses som ett kvitto på uppnådda kunskaper och ska användas som ett urvalsinstrument för vidare studier. Prov och betyg som bara syftar till att gradera och sortera elever inbördes leder inte till mer kunskap – det ger bara ökade klyftor och kväver lusten till lärande.

De nationella proven säkerställer att varje flicka och pojke oavsett var i Sverige de bor har möjlighet att göra kvalitativt säkerställda prov som är utformade för att mäta det som nationellt fastställda mål säger. Därutöver finns självklart åtskilligt som den undervisande läraren eller lärarna ytterligare vet och har kunskap om gällande varje enskild elev.

Regeringen föreslår att det ska finnas nationella kunskapskrav i slutet av årskurserna 3, 6 och 9 i grundskolan.

För årskurserna 3 och 6 ska kunskapskrav för godtagbara kunskaper anges, och för årskurs 9 ska kunskapskrav för betygsstegen anges.

I årskurs 3 ska dessa avse svenska, svenska som andraspråk och matematik. Det ska även finnas nationella kunskapskrav i årskurs 3 för de natur- och samhällsorienterande ämnesgrupperna.

I årskurs 6 ska kunskapskraven avse samtliga ämnen förutom ämnet moderna språk (engelska ingår inte i moderna språk), och i årskurs 9 ska de avse samtliga ämnen.

Utöver de obligatoriska nationella ämnesproven i årskurserna 3 och 9 ska ämnesprov i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska också användas i slutet av årskurs 6.

Regeringen har indikerat att det för årskurs 9 kan bli en rotation av vilket av de naturorienterande respektive samhällsorienterande ämnena som en elev skulle göra nationellt prov i. Detta för att inte fullständigt chocka eleverna utan göra antalet prov något mera rimligt. Tillvägagångssättet skulle i så fall bli att eleverna inte på förhand vet vilket ämne de ska göra provet i.

Vi socialdemokrater vill följa elevers kunskapsinhämtning och kunskapsutveckling. Det ska ske systematiskt och kvalitetssäkrat. Vi menar att det förslag som den borgerliga regeringen nu levererat kan vara det hjälpmedel som behövs, men det handlar som alltid om i vilken kontext nationella prov används. Att endast mäta och sortera bort elever utvecklar varken elever eller Sverige, menar vi socialdemokrater. Däremot att utvärdera och satsa på elever. Det är vägen till framgång för såväl enskilda elever som Sverige som nation.

Vi vill att svenska elever ska vara i topp när det gäller såväl ämneskunskaper som samarbetsförmåga. Dessa färdigheter är avgörande och vi vill investera i utbildning. Den socialdemokratiska budgeten innehöll förslag om att investera ytterligare 3 miljarder kronor i svensk skola.

Blockbetyg

Utredningen som föregick regerings förslag har mycket viktiga resonemang om undervisning i temablock och blockbetyg och undervisning i ämnen och ämnesbetyg. Mål för varje ämne och block har funnits för såväl SO- som NO-ämnena. Däremot har betygskriterier inte funnits för ämnen och block i SO, utan enbart för ämnen i NO. Utredaren beskriver att dagens "duala" system med ett val mellan ämnesbetyg respektive blockbetyg bör avvecklas. Det skulle dels göra mål- och betygssystemet enklare att förstå för lärare och elever, dels skulle meritvärderingen till gymnasieskolan bli enklare och lika för alla elever. Enligt utredarens mening bör möjligheten att sätta blockbetyg i natur- och samhällsorienterande ämnen i grundskoleförordningen tas bort. Möjligheten att undervisa integrerat kvarstår på grund av den stora pedagogiska frihet som fortfarande ska finnas inom kursplanernas ram. Utredaren bedömer att det behövs en översyn av vilka ämnen som ska finnas i grundskolan. En sådan översyn kan leda till nya ämnen, t.ex. naturkunskap (science), så utredarens förslag att ta bort möjligheten att sätta blockbetyg innebär inte nödvändigtvis att betyg ska sättas i dagens ämnen biologi, fysik och kemi.

Regeringen föreslår att möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas. Regeringen kommenterar inte förslaget om översyn av ämnen som utredaren tar upp.

Fel! Okänt namn på

Vi socialdemokrater välkomnar ett tydligare system, men finner det anmärkningsvärt att regeringen lämnar förslag om översyn av ämnen utan kommentar. Block- eller temaläsning skapar ofta en möjlighet till förståelse som enskilda ämnen ibland inte kan förklara inom ramen för det egna ämnet. Temaläsning ska alltid värna om ämneskunskaperna, men också ge en djupare förståelse. Utredarens resonemang om vilka ämnen som ska finnas i grundskolan bör därför genomlysas.

Andra skolformer

Regeringens förslag innebär att varje skolform i och med det nya förslaget får en egen samlad läroplan som inkluderar kursplanerna. Mot detta har vi inget att erinra.

Ikraftträdande

Vi socialdemokrater beklagar att inte ett helhetsgrepp tagits i betygsfrågan gällande såväl att åstadkomma en blocköverskridande överenskommelse som att behandla alla de delar av betygsfrågan som regeringen aviserat i samma proposition.

Stockholm den 16 januari 2009

Marie Granlund (s)

Mikael Damberg (s)

Louise Malmström (s)

Thomas Strand (s)

Roland Bäckman (s)

Agneta Lundberg (s)

Peter Hultqvist (s)

Caroline Helmersson-Olsson (s)